

04: Flere oplever problemer med stigende grundvand

06: Færre lærere forlader folkeskolen

MOMENTUM. 11. ÅRGANG. 17. UDGAVE
KL. 29. OKTOBER 2019

Uenighed om regningen *bremser* borgeres værn mod stigende vandmasser

Behovet for at sikre huse og værdier mod vand fra alle sider som følge af klimaforandringerne bliver større og større, men ofte spænder økonomien ben for gennemførelsen. Det kan have store konsekvenser for borgere i Danmark, hvis ikke man finder en løsning. Nye lånemuligheder kan være et bud, mener KL.

Havene stiger, skybruddene bliver hyppigere, og grundvandet nærmer sig husenes fundamenter. Klimaforandringerne har allerede fået konsekvenser i Danmark, og en helt ny undersøgelse viser, at behovet for at sikre sig mod vand er kraftigt stigende landet over, men at borgernes manglende villighed til at betale kan spænde ben for projekterne.

I en ny Momentum-undersøgelse blandt kommunernes teknik- og miljøchefer svarer 91 procent, at der i de kommende år er et stigende eller stærkt stigende behov for klimatilpasningsprojekter i samarbejde mellem forsyningerne og kommunerne, og

85 procent mener samtidig, at behovet er stigende for projekter, der initieres og betales af flere grundejere i fællesskab.

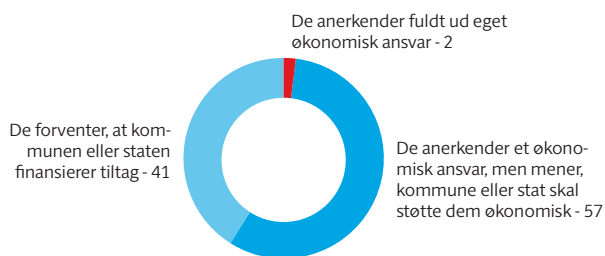
Men erfaringerne viser, at mange projekter falder til jorden, og her spiller økonomi en vigtig rolle, for det er ikke gratis at bygge diger og vandafledning. Undersøgelsen viser, at kun to procent af cheferne oplever, at borgerne anerkender deres økonomiske ansvar for at sikre huse og andre værdier mod klimahændelser, selvom lovgivningen fastslår, at ansvaret er deres. I stedet svarer 57 procent, at borgerne anerkender et vist økonomisk ansvar, men mener, at kommune eller stat skal støtte dem økonomisk, og 41 procent forventer, at enten kommunen eller staten betaler hele regningen.

Det genkender man i Odsherred Kommune.

»Jeg oplever, at der er kommet en større efterspørgsel fra borgerne i forhold til, at en offentlig instans bør betale. Det er skabt en ny fortælling om, at fordi det er klimabetinget, så skal det skattefinansieres. Det skaber en dårlig stemning fra starten, når forventningen er, at staten eller kommunerne skal betale, og vi må forklare, at vi ikke kan eller må,« siger landskabsforvalter i Odsherred Kommune Rasmus Kruse Andreasen.

I Odsherred har man flere områder, der har været ramt af oversvømmelser gennem årene, og hidtil er det gået fint med at få borgerne til at erkende deres eget økonomiske ansvar, men det har ændret sig efter stormen Bodil og de gentagne over-

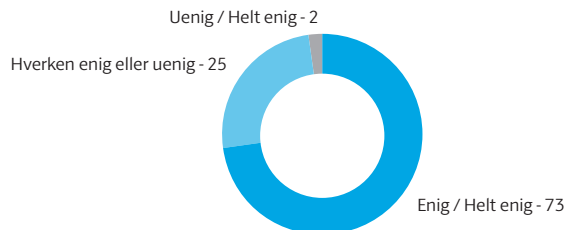
Hvordan oplever I generelt, at borgerne forholder sig til kravet om, at de gennem private fælles projekter skal betale for sikring af egne værdier mod klimahændelser? (%)

Note: "private fælles projekter" dækker over klimatilpasningsprojekter, der initieres og betales af flere grundejere i et fælles forpligtende samarbejde om metode og økonomi. Kun kommuner der har forholdt sig til borgernes holdning er inkluderet i resultaterne – ved ikke er derfor udeladt.

Kilde: Momentum. Undersøgelse blandt kommunale teknik- og miljøchefer

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Borgerne bør have adgang til andre lånemuligheder end realkreditinstitutter og banker, når de indgår i et privat fælles klimatilpasningsprojekt (%)

Note: "private fælles projekter" dækker over klimatilpasningsprojekter, der initieres og betales af flere grundejere i et fælles forpligtende samarbejde om metode og økonomi. Kilde: Momentum. Undersøgelse blandt kommunale teknik- og miljøchefer

Af Jens Baes-Jørgensen, jjr@kl.dk og Rasmus Giese Jacobsen

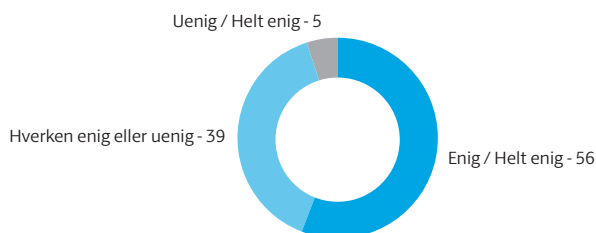
svømmelser i Jyllinge, hvor kommune og stat har spillet en aktiv rolle i finansieringen.

»Vi har for eksempel et område ved færgehavnen på Odde, som havde været ramt flere gange af oversvømmelser, og hvor vi startede et projekt i 2007. Her gjorde vi klart fra starten, at der ikke ville komme kommunale midler, og det var borgerne helt indforstået med, for på det tidspunkt var der ikke italesat at sådan noget burde skattefinansieres, det er først kommet efter problemerne i Jyllinge Nordmark. Før det var efterspørgslen der ikke, og der var ingen der klagede over partsfordelingen,« siger Rasmus Kruse Andreasen.

Brug for lånepuljer

Momentums undersøgelse viser, at det kan have konsekvenser for gennemførelsen af klimatilpasningsprojekter, når der er uenighed om, hvem der skal betale regningen. Således er 56 procent enige eller helt enige i, at manglende finansiering er den primære årsag til, at private, fælles klimaprojekter ikke gennemføres, mens kun 5 procent er uenige. Samtidig er 57 procent enige i, at borgerne generelt har svært ved at finde sammen i lag, der kan tage ansvar for, betale og vedligeholde private, fælles klimatilpasningsprojekter.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Manglende finansiering er den primære årsag til, at private fælles klimatilpasningsprojekter ikke gennemføres (%)

Note: "private fælles projekter" dækker over klimatilpasningsprojekter, der initieres og betales af flere grundejere i et fælles forpligtende samarbejde om metode og økonomi. Kilde: Momentum. Undersøgelse blandt kommunale teknik- og miljøchefer

I KL foreslår man derfor, at der dels åbnes for, at grupper af borgere gennem f.eks. KommuneKredit kan låne til finansiering af alle typer klimasikring i stedet for kun kystsikring, som det er i dag. Dels efterspørger man en statslig fond i stil med Bredbåndspuljen, der kan støtte borgernes klimatilpasningsprojekter, når der er tale om større fælles projekter.

»Det er ikke alle borgere, der har mulighed for at skaffe midler til at deltage i klimatilpasningsprojekter, men den samlede regning bliver meget større, hvis enkeltes modvilje betyder, at samlede projekter falder til jorden. Derfor er det vigtigt, at vi finder nogle modeller for, hvordan vi kan hjælpe dem, der er i økonomiske problemer, og her kan bedre lånemuligheder være en vej frem,« siger Jacob Bjerregaard, formand for Miljø- og Forsyningsudvalget i KL.

Han understreger, at han ikke ønsker at gå på kompromis med princippet om, at enhver lodsejer skal beskytte sin egen ejendom, men at der kan være tilfælde, hvor der bør tilbydes støtte.

»På lange kyststrækninger giver det ikke mening med enkeltstående projekter. I de tilfælde ønsker vi, at staten træder til med en kystfond, der skal medfinansiere beskyttelsen.«

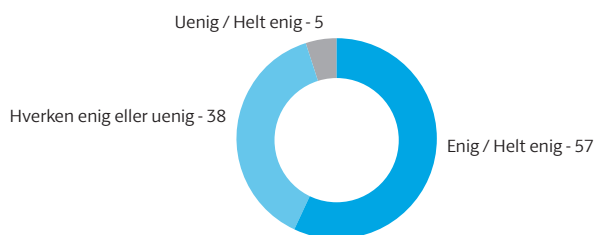
Hos Parcelhusejernes Landsorganisation bakker man op om en statslig fond, da man ifølge landsformand Allan Malskær ikke kan kræve af de enkelte husejere, at de skal koordinere og betale for klimatilpasning.

»Fordi man tilfældigvis bor tæt på vandet eller har grundvandsproblemer, så er det ikke kun den enkelte husejer eller kommunens problem. Kræfterne vi er oppe imod, er så store, at det er en national opgave, og derfor skal vi have en fælles, national finansiering over finansloven, ellers kommer det til at ramme skævt rundt om i landet,« siger Allan Malskær

Han er til gengæld ikke meget for KL's løsning med bedre lånemuligheder.

»Jeg synes ikke, lånemuligheden er løsningen, da det vil være en skævvridning af markedet. Problemet for husejerne er, at når de låner til at lave klimatilpasning af et hus, så bliver det måske mindre værd fordi udsigten bliver anderledes, og man får aktualiseret et problem, men det kan man godt indpasse i det nuvæ-

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: **Borgerne har generelt svært ved at finde sammen i lag, der kan tage ansvar for, betale og vedligeholde privat fælles klimatilpasningsprojekter?** (%)

Kilde: Momentum. Undersøgelse blandt kommunale teknik- og miljøchefer

Andel kommuner der vurderer at der i de kommende år vil være et stigende eller stærkt stigende behov for klimatilpasningsprojekter, der skabes... (%)

Note: "private fælles projekter" dækker over klimatilpasningsprojekter, der initieres og betales af flere grundejere i et fælles forpligtende samarbejde om metode og økonomi. Kilde: Momentum. Undersøgelse blandt kommunale teknik- og miljøchefer

rende realkreditsystem ved at stille en sikkerhed fra kommunalt eller nationalt hold,« siger Allan Malskær.

Ikke alt kan reddes

Knap hver tredje kommune har oplevet, at klimatilpasningsprojekter, der var igangsat af private grundejere, alligevel ikke blev til noget. I hver fjerde tilfælde handlede det om, at borgerne alligevel ikke mente, at projektet var nødvendigt, mens problemer med, at borgerne ikke ville betale nok eller noget i det hele taget, var årsagen i henholdsvis 30 og 20 procent af tilfældene.

Det er problematisk, at klimatilpasningen i Danmark ikke er i et højere gear, og man bliver nødt til at tage alvorligt fat på diskussionen, også selv om det vil have nogle ubehagelige konsekvenser. Det siger Karsten Arnbjerg-Nielsen, der er professor ved Institut for Vand og Miljøteknologi på DTU.

»Vi kommer ikke hen til en situation, hvor der ikke er konflikter og alle er glade, for det her handler om, at der nogen, der taber noget. Problemet er, at vi har udledt for mange drivhusgasser og det har fået nogle konsekvenser. Det kommer til at koste penge at løse, og vi er nødt til at se på, hvordan vi gør det tab håndterbart. For som det er lige nu, står tingene i stampe,« siger Karsten Arnbjerg-Nielsen.

Han mener blandt andet, at en del af klimasikringen simpelt hen skal bestå af, at man fjerner huse i de områder, der i dag eller i fremtiden vil få størst problemer med vand.

»Hvis vi gerne vil have nogle naturområder, og noget kystsikring, der fungerer, og som resten af Danmark kan holde til at kigge på, så er man nødt til at styre planlægningen. Vi er nødt til at sige, at der er nogen, der må give sig, så de flytter væk,« siger Karsten Arnbjerg-Nielsen.

Han peger på, at man ikke kan bygge sig ud af alle problemerne med diger og kystsikring, og peger blandt andet på erfaringer fra Holland.

»De valgte i 1953 at sige, at det skal bygges væk, og det har de gjort siden. De har ikke længere muligheden for ikke at fortsætte med at bygge. Der er simpelthen for store værdier på spil. 80 procent af deres bruttonationalprodukt bliver lavet under havets overflade, og så kan man ikke andet end at fortsætte med at bygge. Så inden vi hopper i det hul i Danmark, synes jeg, vi skal overveje, om det nu også er det, vi vil,« siger Karsten Arnbjerg Nielsen.

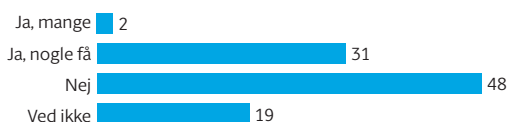
Det er Jacob Bjerregaard, formand for KL's Miljø- og Forsyningsudvalg for så vidt enig i.

»Nogle steder giver det ikke samfundsmæssig mening at igangsætte store anlægsprojekter, og andre steder kan en plan for flytning af borgere måske være den bedste løsning. Men det kræver, at vi får en samlet model for ekspropriation og erstatning til grundejere i de områder, hvor beskyttelse giver nogle ejere gener eller beskyttelse helt opgives,« siger Jacob Bjerregaard.

Hos Parcelhusejernes Landsorganisation er landsformand Allan Malskær dog mere skeptisk overfor tankerne om at flytte folk, mens han finder det oplagt at få tænkt klimatilpasningen ind i nye projekter.

»Jeg vil gerne stille spørgsmålet, hvem er det, der skal bestemme, hvilke danske provinsbyer, der skal oversvømmes eller reduceres i størrelse? Vi skal selvfølgelig udvise rettidig omhu og gå ind og gøre noget ved problemerne de steder, vi kan se, der er problemer. Så er det muligt, at det senere viser sig, at de dele af sikringen ikke var helt nødvendig, men det er bedre at få integreret klimatilpasningerne i de fremadrettede løsninger, end det er at komme halsende bagefter.«

Har I eksempler på planlagte private fælles klimatilpasningsprojekter, der ikke er blevet gennemført? (%)

Note: "private fælles projekter" dækker over klimatilpasningsprojekter, der initieres og betales af flere grundejere i et fælles forpligtende samarbejde om metode og økonomi.

Kilde: Momentum. Undersøgelse blandt kommunale teknik- og miljøchefer

Flere oplever problemer med stigende grundvand

Af Jens Baes-Jørgensen, jjr@kl.dk og Rasmus Giese Jacobsen

Stigende grundvand skaber problemer flere steder i landet, viser ny Momentum-undersøgelse. Kommunerne efterlyser en mere sammenhængende lovgivning på området, hvis klimatilpasningsproblemerne skal kommes til livs.

Klimaforandringerne skaber ikke kun skybrud og oversvømmelser på grund af stormflod, også vandet fra undergrunden giver problemer med sumpede eller oversvømmede haver og fugtige husfundamenter til følge. En helt ny Momentum-analyse viser, at stigninger i grundvandet begynder at volde problemer flere steder i landet. Således svarer 32 procent af de kommunale teknik- og miljøchefer, at de eller deres borgere de seneste 10 år hyppigt eller meget hyppigt har haft problemer som følge af grundvandsstigninger, mens 50 procent har oplevet enkelte tilfælde. Når det gælder skybrud, har 45 procent af kommunerne oplevet hyppige eller meget hyppige problemer, mens tallet er 38 for oversvømmelser fra vandløb og 31 for stormflod.

Et af de steder, hvor man oplever, at grundvandstigninger forårsager problemer, er Herning Kommune. Her oplever man i Sunds by, nord for Herning, at grundvandet står meget højt. »Man skal kun en halv meter ned i jorden, før man rammer grundvandet, og det giver allerede nogle udfordringer i dag. Samtidig giver separatkloakering i området flere udfordringer, for hidtil har fælleskloakken været med til at dræne området,« siger Lene Kimø, chef i teknik og miljø i Herning Kommune.

I Parcelhusejernes Landsorganisation ser man med bekymring på de problemer, som det stigende grundvand giver.

»Jeg kalder det den skjulte fare, for du kan se, når vandstanden stiger nede i havnen ved højvande, men du kan ikke se, at vandet ikke løber væk fra et område, og grundvandet er der, fordi du ikke får afvandet ordentligt,« siger Allan Malskær, landsformand i Parcelhusejernes Landsorganisation.

Han mener derfor også, man bliver nødt til at skulle forholde sig til, at vores afvandingssystemer skal være meget mere effektive.

»Det kan ikke nytte noget, at vi laver nedsivning alle steder. Det gamle princip om, at vand skal væk, det er 10 gange bedre end nedsivning, for vi har mange steder, hvor folk har bygget et sted, hvor der oprindeligt har været lidt moset i det. Men det har man bygget sig ud af og haft omfangsdræn på. Men omfangsdrænene, der blev lavet i 30-40-50'erne, er jo ikke effektive mere, fordi vandstanden var lavere dengang,« siger Allan Malskær.

Samordning af lovene nødvendig

Herning Kommune har været med i et klimatilpasningsprojekt, Topsoil, hvor der bl.a. er lavet en undersøgelse af geologien under Sunds by og hydrologien. Denne undersøgelse er kommet med forskellige anbefalinger på løsningsmuligheder for det stigende grundvand.

Andel kommuner hvor kommunen eller kommunens borgere hyppigt eller meget hyppigt har haft problemer som følge af nedenstående hændelser de seneste 10 år? (%)

Kilde: Momentum. Undersøgelse blandt kommunale teknik- og miljøchefer

Hvad var årsagen til, at de planlagte private fælles klimatilpasningsprojekter ikke blev gennemført (%)

Note: Det har været muligt at sætte flere krydser. Kun de kommuner som har oplevet at planlagte private fælles klimatilpasningsprojekter ikke er blevet gennemført, har kunnet svare på spørgsmålet.

Kilde: Momentum. Undersøgelse blandt kommunale teknik- og miljøchefer

De løsningsmuligheder, man kan se nærmere på i Sunds i Herning Kommune, er blandt andet, om man kan ændre på udløbet af søen, så man på en eller anden måde kan kontrollere vandspejlet, om man kan begrænse lokal afledning af regnvand (LAR), undersøge muligheden for at plante mere skov og endelig undersøge om man kan lave ekstra grundvandsdræn, som er et dræn ved siden af regnvands- og kloakledning.

: Vi har brug for at få kigget på og samlet lovgivningen vedrørende ekstra grundvandsdræn, for som det er nu, er der ingen, der har en pligt til at gøre noget ved det her vand. Hverken kommuner eller forsyningsselskaber, og det er derfor borgerne, der er i spil, og hvad gør vi så? De har jo heller ikke lyst til at få udgiften

Lene Kimø, chef i teknik og miljø i Herning Kommune.

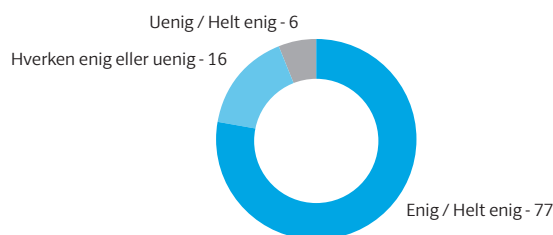
»Vi har brug for at få kigget på og samlet lovgivningen vedrørende ekstra grundvandsdræn, for som det er nu, er der ingen, der har en pligt til at gøre noget ved det her vand. Hverken kommuner eller forsyningsselskaber, og det er derfor borgerne, der er i spil, og hvad gør vi så? De har jo heller ikke lyst til at få udgiften,« siger Lene Kimø.

At der er behov for en samling af love og regler understreges af svarene i Momentums undersøgelse. Her er 77 procent af de kommunale teknik- og miljøchefer enige eller helt enige i, at der er behov for at samskrive eller samordne de forskellige love, der regulerer indsatsen for klimatilpasning.

I Parcelhusejernes Landsorganisation er formand Allan Malskær i hvert fald klar i mælet, når det gælder spørgsmålet om, hvem der skal finansiere løsningerne på grundvandsproblemerne.

»Det er ikke noget, man som husejer forstår, at man skal ind og betale for, når man allerede har betalt for og fået etableret sig til kloaknettet og dermed for at få ledt vandet væk fra grunden. Skal der ledes mere væk så må det være forsyningsselskabet, der sørger for at forny eller udvide vandvejene væk. At få lavet lokale afledninger af regnvandet eller separering, bliver op ad bakke at få gjort, specielt hvis borgerne selv skal betale for det,« siger Allan Malskær.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Der er behov for at samskrive/samordne de forskellige love, (vandløbslov, kystlov, forsyningsloven, planloven mv.) der regulerer indsatsen for klimatilpasning (%)

Kilde: Momentum. Undersøgelse blandt kommunale teknik- og miljøchefer

Færre lærere forlader folkeskolen

Af Rasmus Giese Jakobsen, ragj@kl.dk

Andelen af lærere, der stopper i folkeskolen, er faldet tre år i træk og har kun været lavere én gang de seneste 10 år. Det skyldes blandt andet, at der er kommet mere ro på efter skolereformen. Både lærere og KL håber, at tendensen vil fortsætte og kan blive hjulpet på vej af deres Ny Start-samarbejde.

Færre lærere har forladt lærerværelserne på de danske folkeskoler de seneste år. En ny Momentum-analyse viser, at andelen af lærere, der forlader folkeskolen er faldet hvert år siden 2016, og den ligger nu på det laveste niveau siden indførelsen af skolereformen.

I maj i år havde 9,6 procent af lærerne forladt folkeskolen til fordel for et nyt arbejde eller for at gå på pension sammenlignet med samme tidspunkt året før. I 2016 var andelen 11,5 procent og er altså faldet med knap to procentpoint siden.

Udviklingen vækker glæde i både KL og Danmarks Lærerforening, der dog også begge peger på, at det vil være godt, hvis endnu færre lærere skifter fra folkeskolen.

»Det er rigtig positivt, at flere lærere vælger at fortsætte deres gode arbejde i folkeskolen. Det er positivt for både skolerne og eleverne, og det er måske også et tegn på, at vi med Ny Start og mange andre initiativer har taget hul på en mere positiv udvikling i folkeskolen. Men vi vil selvfølgelig fortsat arbejde på, at endnu færre lærere siger farvel,« siger, Michael Ziegler, formand for Løn- og Personaleudvalget i KL.

Samme toner lyder fra Anders Bondo Christensen, formand for Danmarks Lærerforening.

»Det er glædeligt, og det er bestemt fint, at tallet er for nedgående, men det er også virkelig nødvendigt, at vi får det tal endnu længere ned, for der er desværre alt for mange lærerstillin-

ger i dag, der er besat af nogle, der ikke har en læreruddannelse,« siger Anders Bondo Christensen.

Den positive udvikling skal formentlig til dels forklares med, at der efterhånden er faldet lidt ro på skoleområdet efter indførelsen af skolereformen og nye arbejdstidsregler. Det mener Nicolai Kristensen, professor og skoleforsker hos VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

»I kølvandet på 2014-reformen var der en del lærere, der forlod folkeskolen, men nu har det nok fundet en ny ligevægt, hvor der er mere ro på tingene. Det ser man også på andre arbejdspladser, hvor større organisatoriske ændringer betyder, at der er nogle, der finder noget andet at lave i tiden efter, fordi de ikke på samme måde kan se sig selv i det nye, men så finder det derefter et naturligt leje. Man kan sige, at det organisatoriske chok har lagt sig lidt,« siger Nicolai Kristensen.

Samme oplevelse har Claus Hjortdal, formand for Skolelederforeningen.

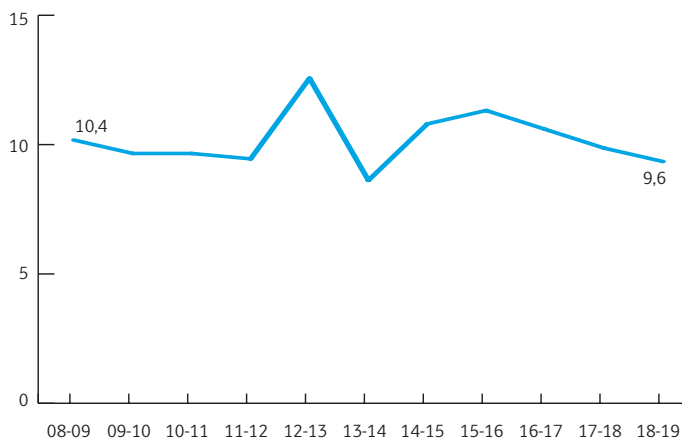
»På trods af alt, hvad der står i aviserne og bliver sagt rundt omkring, så har vi fået ro på efter reformen, Lov 409 og hele eftervirkningen af forløbet i 2013. Det gav noget turbulens og skete samtidig med en periode, hvor vi havde nogle ret store årgange, der skulle på pension. Nu er vi kommet til et sted, hvor der er lidt mere ro og balance, og det er nok det, der skinner igennem i udviklingen,« siger Claus Hjortdal

Rekrutteringsproblemer er dalet

Udviklingen understøttes også af, at de nyeste data fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, der viser, at hvor der i perioden fra 2017 til 2018 var omfattende mangel på arbejdskraft til lærerstillinger, så er det i år afløst af en situation, hvor der ikke er rekrutteringsproblemer bortset fra i Vest- og Østjylland.

»Det stemmer fint overens med de prognoser, vi selv har lavet på området. Når der har været rekrutteringsudfordringer, så skyldes det en periode med stigende elevtal og et fald i antallet af nyuddannede lærere. Det er glædeligt, at situationen er vendt, og det er fortsat vigtigt, at lærerne med deres faglighed varetager størstedelen af undervisningen,« siger Michael Ziegler.

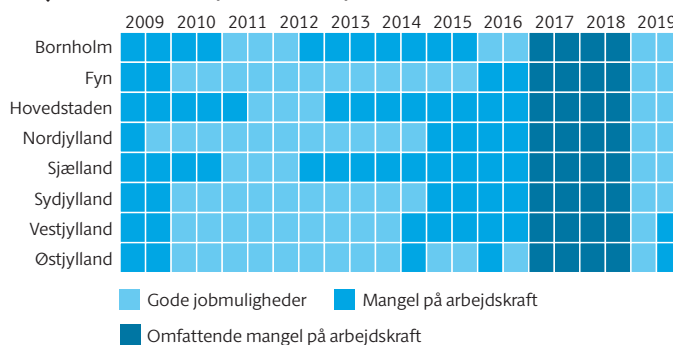
Udvikling i andel lærere, der årligt forlader folkeskolen, 2009-2019 (%)

Note: Perioder er fra maj til maj i de pågældende år. Tallene for 2012-2013 er påvirket af databrud i forbindelse med lærerlockouten i april 2013.

Kilde: Særkørsel i Kommunernes og Regionernes Løndatakontor (KRL)

Arbejdsmarkedsbalancen (Folkeskolelærere) 2009-2019

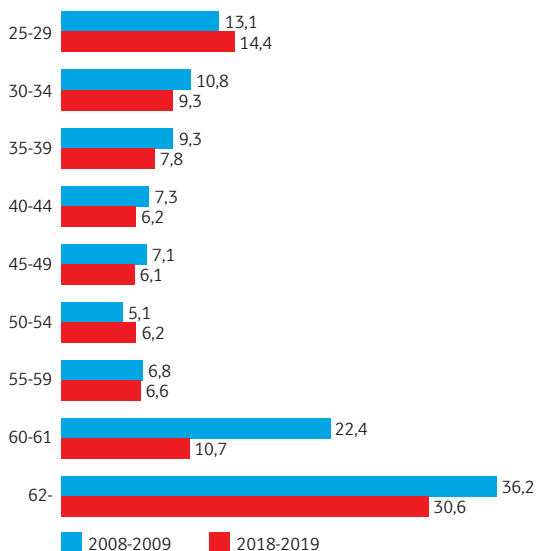
Kilde: [www.https://arbejdsmarkedsbalancen.dk/historik](https://arbejdsmarkedsbalancen.dk/historik)

Blandt undervisere i folkeskolen er 83,5 pct. af arbejdstiden dækket af en person med læreruddannelse, og Anders Bondo Christensen betegner fortsat rekruttering af lærere som en af folkeskolens to hovedudfordringer.

»Det er fordi, det har en selvforstærkende effekt. Hvis man er på en skole, hvor der er mange undervisere, der ikke har en læreruddannelse, så bliver det endnu sværere at være lærer, og så kan flere finde på, at forlade skolen,« siger Anders Bondo Christensen.

Derfor er han også glad for, at Danmarks Lærerforening og KL sammen søsatte samarbejdet Ny Start i kølvandet på de seneste overenskomstforhandlinger. For det kan være med til at skubbe på udviklingen med, at endnu færre lærere forlader folkeskolen.

Udvikling i andel lærere, der årligt forlader folkeskolen, fordelt på aldersgrupper (%)

Note: Perioder er fra maj til maj i de pågældende år.

Kilde: Særkørsel i Kommunernes og Regionernes Løndatakontor (KRL)

»Jeg håber rigtig meget på, at hele Ny Start-samarbejdet kan være et skub i den rigtige retning. Det at lærerne i stigende grad oplever, at de kan komme til at lykkes med deres arbejde, er vigtigt, og det er præcis det, der står i vores Ny Start-aftale. Vi skal prøve at sikre, at lærerne kan lykkes med deres undervisning, vi skal styrke arbejdsmiljøet, og vi skal styrke den professionelle kapital. Jeg tror, at det er nøglen,« siger Anders Bondo Christensen.

Ældre lærere bliver i jobbet

Momentum-analysen viser, at det er blandt de ældste lærere, at der er sket den største ændring. Hvor det i 2009 var 22 procent af de 60-61-årige lærere, der sagde farvel, var det kun 10,7 procent i 2019. For 62-årige og ældre faldt andelen fra 36 til 31 procent i perioden.

Det handler i høj grad om tilbagetrækningsreformen fra 2011, forklarer professor Nicolai Kristensen.

»Jeg tror, at den ændrede pensionsadgang er en stor del af forklaringen, for lærerne har været en gruppe, der meget massivt brugte efterlønnen,« siger Nicolai Kristensen.

Analysen viser også, at der er sket et fald i syv ud af ni aldersgrupper. Undtagelserne er de unge lærere på 25-29 år, hvor andelen fra 2009-2019 er steget fra 13 til 14 procent, og de 50-54-årige, hvor den er steget fra fem til seks procent.

»Jeg synes, at vi i fællesskab skal være opmærksomme på, at der er forholdsvis mange unge lærere, der forlader skolen, for det er dem, vi har brug for i rigtig mange år. Vi skal både have et fokus på de helt nyuddannede i nogle ny starts-ordninger, og på dem, der er i de første lærerår, hvor vi skal være opmærksomme på, at de ikke forsvinder ud af skolen,« siger Anders Bondo Christensen.

Skoleledernes formand Claus Hjortdal minder dog om, at det kan være svært at få andelen blandt de unge til at falde meget mere.

»Selvfølgelig skal vi holde på dem, men det er også i årene inden man stifter familie, at man vælger, hvad man vil, og måske tænker, at man godt kunne tænke sig at prøve tre år på en efterskole. Det kan man godt bekymre sig over, men det har været sådan i mange år, og det er fair nok, fordi man trods alt kan bruge

Om opgørelsen

Afgangsprocenten tager udgang i populationen af månedslønnede lærere i folkeskolen (herunder specialskoler), ekskl. elever, fleksjob og ekstraordinært ansatte. Definition på afgang er månedslønnede lærere i folkeskolen (herunder specialskoler), der i løbet af det seneste år ikke længere er ansat som månedslønnet på enten læreroverenskomst (056) eller skolelederoverenskomst (273) i kommunerne, ekskl. elever, fleksjob og ekstraordinært ansatte. Det er dog talt med som afgang, hvis lærerne er flyttet til ungdomsskolen, sprogcentre, specialundervisning for voksne eller stillinger efter protokollat 1 (udenfor folkeskolen).

uddannelsen flere steder end folkeskolen. Det ville være skønt, hvis vi også i den gruppe kunne komme under 10 procent, men det er nok en illusion, og et ønske, vi ikke skal få blæst for højt op,« siger Claus Hjortdal.

Lærerafgang kan have konsekvenser

Den primære konsekvens ved, at lærere forlader folkeskolen er, at det som oftest efterlader et hul, der skal lukkes. Eleverne oplever at få en ny lærer og lærerne en ny kollega. Det er svært at sige noget entydigt om, hvor stort et problem et skift af lærer er, siger professor Nicolai Kristensen.

»Om det generelt er dårligt at få en ny lærer en gang i mellem, er jeg ikke så sikker på. Man kan være tilbøjelig til at sige, at det er skidt med en stor udskiftning, men lærerne er klædt på til og vant til at møde en ny klasse en gang i mellem. Så jeg vil gætte på, at det nok er vigtigst i indskolingen med en rimelig stabil lærergruppe, der kender eleverne, og især i forhold til sårbare børn er stabilitet godt,« siger Nicolai Kristensen.

Lærerformand Anders Bondo Christensen påpeger dog, at det er problematisk, hvis der er for mange skift, og at det i sidste ende kan have konsekvens for opbakningen til folkeskolen.

»En meget konkret konsekvens er, at der er for mange elever, der oplever mange lærerskift. Jeg mødte for nylig en forælder, hvis barn i tredje klasse allerede havde haft 20 forskellige lærere. I sådan et tilfælde kan man jo godt forstå, at man som forældre overvejer, om det er det rigtige sted, ens barn går i skole,« siger Anders Bondo Christensen.

Claus Hjortdal er enig med Nicolai Kristensen i, at det kan være godt med nye lærere på skolerne, men han oplever, at der i øjeblikket uddannes for få til, at alle huller kan udfyldes.

»Det helt store problem er, at der kan opstå et hul af viden på skolen, hvis mange lærere stopper. Hvis der står gode ledige på sidelinjen, som man kan hyre, er det ikke så slemt, for man får også noget nyt blod ind, og det er faktisk rigtig godt for kulturen på et lærerværelse at få nye folk ind, der kan ruske lidt op i vaner og rutiner,« siger Claus Hjortdal, der derfor opfordrer til at højne niveauet på læreruddannelserne og få flere unge til at søge ind. For det går faktisk ikke så skidt i folkeskolen, som man nogle gange kan få indtrykket af, mener han.

»Det har været en folkesport at kritisere folkeskolen, og det er rigtig kedeligt, for faktisk leverer folkeskolen langt bedre end det man får indtryk af i medierne. Forældrene er tilfredse, børnene trives og på trods af alt det bøvl, der har været med skolesammenlægninger, reduktion i forberedelsestiden og de indsnævrede økonomiske rammer, så har folkeskolen faktisk formået at holde niveau hele vejen i gennem. Det er ret utroligt,« siger Claus Hjortdal.

